

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ, НАУКИ ТА МОЛОДІ ВОЛИНСЬКОЇ ОДА
ВОЛИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ВІДДІЛ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

**ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ**

*Матеріали
обласної науково-практичної конференції*

10 жовтня

Луцьк–2019

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 5 від 26 грудня 2019 р.)*

Редакційна колегія:

Олешко П.С., кандидат історичних наук, доцент, ректор Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

Вітюк В.В., кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-методичної роботи Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

Ільїн Л. В., доктор географічних наук, професор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Савош В.О., кандидат педагогічних наук, завідувач відділу фізико-математичних дисциплін Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

Ткачук Н. М., кандидат педагогічних наук, проректор з наукової роботи Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

Фесюк В.О., доктор географічних наук, професор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

П 77

Природно-заповідний фонд Волинської області: освітній аспект: матеріали обласної науково-практичної конференції (10 жовтня 2019 р., м. Луцьк) / упоряд.: Н. В. Григор'єва, Мацюк Л.М. – Луцьк: Волинський ІППО, 2019. – 282 с.

До збірника увійшли статті та тези доповідей учасників обласної науково-практичної конференції. Серед авторів – науковці, досвідчені педагоги-практики, методисти. Матеріали збірника мають практичну та науково-методичну значимість і призначені вчителям природничих дисциплін, класним керівникам, керівникам методичних об'єднань, всім, хто цікавиться питаннями вивчення та охорони природно-заповідного фонду Волинської області, яке на сьогодні є одним з важливих напрямів освітнього процесу і складовою екологічної безпеки.

Матеріали відтворено з авторських оригіналів, в авторській редакції

УДК 378.015:502.17

©Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2019
Григор'єва Н.В., Мацюк Л.М. (упорядкування), 2019

ЗМІСТ

Ткачук Надія	Вступ	7–10
Тарасюк Ніна,	Екологічні ризики екосистем пзф Волині в умовах змін клімату....	11–
Полянський Сергій		17
Сухомлін Катерина,	Перспективи створення загальнозоологічного заказника місцевого	17–
Зінченко Марія	значення «кічкарівські ставки» у м. Луцьк Волинської області.....	24
Павловська Тетяна,	Джерела інформації про природно-заповідний фонд Волинської	24–
Рудик Олександр,	області	34
Геналюк Роман		
Ільїн Леонід	Озера Волинської області: ресурси, використання, оптимізація.....	34– 40
Квач Ігор	Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуца» – унікальний природний комплекс Волинського Полісся.....	40– 43
Гладич Валентина	Формування та розвиток ключових компетентностей учнів через вивчення природно-заповідних територій рідного краю.....	43– 46
СЕКЦІЯ 1.	Формування професійної компетентності вчителя щодо впровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, екологічної освіти та виховання	47
Григор'єва Наталія	Вивчення природоохоронних об'єктів рідного краю як основа формування природничо-наукової компетентності вчителя та учнів	47– 52
Коцун Лариса,	«Сидоруків парк» як об'єкт краєзнавчого вивчення	52–
Кузьмішина Ірина,		54
Мацюк Лариса		
Коцун Борис,	Співпраця факультету педагогічної освіти і соціальної роботи	55–
Остапчук Валентина	СНУ імені Лесі Українки та Волинського обласного еколого- натуралістичного центру у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	57
Сорочинська Ірина	Орієнтири розвитку екологічної освіти вчителів у співпраці з Ківерцівським національним природним парком «Цуманська пуца»	57– 65
Сахнюк Наталія	Формування професійної компетентності вчителя щодо впровадження освіти в інтересах збалансованого розвитку, екологічної освіти та виховання	65– 70
Сушик Леся,	Використання власних польових досліджень учителя у	70–
Пушкар Надія	формуванні природничої компетентності учнів.....	78
Цибульська Ірина	Еколого-освітня діяльність центру позашкільної освіти у співпраці з навчальними закладами освіти в межах КНПП «Цуманська пуца»	79– 85
СЕКЦІЯ 2.	Природно-заповідний фонд рідного краю як середовище формування та розвитку природничо-наукової компетентності учнів і екологічного виховання	86
Динька Ольга	Природно-заповідний фонд рідного краю як середовище формування та розвитку природничо-наукової компетентності учня	86– 88

Лепка Ольга	Особливості використання об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області на уроках географії	88– 91
Барський Юрій, Бенедюк Валентина	Інноваційні підходи до процесу екологічного виховання учнів	91– 93
Голуб Геннадій, Погребський Тарас, Кошулинська Тетяна, Федчик Аліна, Юрковська Юлія	Екологічна освіта та виховання в Новій українській школі.....	94– 97
Малаховська Ольга	Краєзнавчий підхід у викладанні географії.....	97– 102
Поліщук Наталія	Екологічна стежка як засіб формування ключової компетентності «Екологічна грамотність і здорове життя»	102– 106
Водько Оксана	Особливості формування та розвитку природничо-наукової компетентності здобувачів освіти у напрямку екологічного виховання під час вивчення біології у 9-11 класах	106– 112
Кащенко Мирослава	Краєзнавчий аспект у викладанні хімії	112– 115
Савчук Людмила	«Як вивчати річки?» розбираємо на прикладі річок Національного природного парку «Прип'ять-Стохід».....	115– 119
Буцук Сергій, Вовк Олександр	Екологічні проблеми незаконного видобутку бурштину в Любешівському районі Волинської області.....	120– 123
Чабанчук Валентина	Формування екологічної освіченості учнів у середовищі природо-заповідного фонду рідного краю.....	123– 125
СЕКЦІЯ 3.	Наукові та навчальні дослідження в межах природно-заповідних територій. Рекреаційний потенціал природоохоронних об'єктів Волинської області	126
Мацок Лариса	Природоохоронний фонд Волині як інтеграційна площина змісту екологічної освіти.....	126– 131
Гребенюк Тетяна	Рекреаційні ресурси Волині: соціальний та економічний аспект.....	131– 141
Пугач Сергій	Використання нових методів дослідження територій ПЗФ (на прикладі Шацького НПП).....	141– 145
Саковець Олександр	Природно-заповідний фонд як чинник розвитку екологічного туризму в Рожищенському районі Волинської області.....	146– 148
Савченко Світлана	Природоохоронні території Скулинського лісництва: охорона та збереження рідкісних рослин урочища Нечимне.....	148– 153
Зінчук Галина	Сучасний стан ценопопуляції любки дволистої (<i>Platanthera bifolia</i> (L.)Rich.) у Горохівському районі Волинської області.....	153– 155
Хомич Алла	Розробка маршрутів та узагальнення результатів історико-географічної експедиції «Шляхами Волині»	155– 160
Смаль Наталія	Відновлення популяції орхідних на території КНПП «Цуманська	160–

	пуща».....	171
Яценюк Алла	Дослідження місцевих водних джерел – як елемент формування практичних навичок школярів.....	172– 178
Мізіук Микола	Стан та перспективи розвитку природно-заповідного фонду Маневиччини.....	179– 181
Мотрунчик Лариса	Дослідження на екологічній стежці.....	181– 184
Семенюк Лілія	Природно-заповідний фонд Троянівського лісництва.....	184– 191
Матвійчук Людмила, Гребенюк Тетяна	Роль природно-заповідних територій Волинської області у розвитку туристичної галузі	192– 194
Нетробчук Ірина, Забокрицька Мирослава	Природно-заповідні території та об'єкти в межах басейну річки Цир у Волинській області.....	194– 197
Ільїна Ольга	Болота Волинської області та їх роль у збереженні ландшафтного та біотичного різноманіття.....	197– 203
Карпюк Зоя, Фесюк Василь, Антипюк Олена	Картографічна складова підвищення поінформованості про стан природно-заповідного фонду Волинської області.....	203– 208
Мельнійчук Михайло, Безсмертнюк Тарас, Ахмедов Богдан	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Байрак» як об'єкт рекреаційного використання.....	208– 213
Нечипорук Максим	Передумови та чинники розвитку екотуризму у Ківерцівському національному природному парку «Цуманська пуща.....	214– 221
Міщенко Олена	Культові об'єкти Шацького національного природного парку, як складова розвитку туризму та рекреації	221– 223
Мельнійчук Михайло, Мазур Іван, Горбач Вікторія, Коваль Дмитро	Використання об'єктів природно-заповідного фонду Турійського району в рекреації.....	223– 232
Марченко Євгенія, Мочebroда Олена, Созонюк Людмила	Дослідження оцінки стану витоку річки Турія – пам'ятки природи місцевого значення.....	232– 240
Сорочук Ірина	Використання місцевого матеріалу природоохоронного змісту в екологічному вихованні учнів.....	240– 245
Сорочук Ірина	Ентомологічне та ландшафтне різноманіття ставка в урочищі «Загали»	245– 251
Тищук Іван, Гребенюк Юрій	Дослідницька і пошукова робота під час туристичних походів та експедицій	251– 259
Уманська Наталія,	Екологічна стежка як форма здійснення екологічного туризму в	259–

	межа кнпп «Цуманська пуща»	265
Чир Надія,	Рекреаційний потенціал природоохоронних територій басейну	265–
Качаровський Роман,	річки Вижівка.....	268
Єрко Ірина,		
Чижевська Лариса		
Юрчук Ольга	Шацьке поозер'я: пізнаємо, збережемо, примножимо.....	268– 273

4. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456_-12
5. Зінько Ю. В. Екотуризм у національних природних парках Західної України / Ю. В. Зінько, О. М. Шевчук // Матеріали міжнар. конф. до 120-річчя географії у Львів. ун-ті (24–26 вересня 2003 року). – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – С. 239–241;
6. Міщенко О. В. Розвиток екологічного туризму в національних природних парках Волинської області : монографія / О. В. Міщенко, Л. М. Черчик. – Луцьк: Вежа-Друк, 2016. – 164 с.
7. Новицька С. Екологічний туризм як пріоритетний напрямок сталого розвитку туристичної сфери / С. Новицька // Наук. зап. Тернопіл. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – 2013. – № 2. – С.164–169.
8. Олійник Я. Б. Екологічний туризм на теренах національних природних парків і біосферних заповідників України в міжнародний рік екотуризму та гір / Я. Б. Олійник, В. І. Гетьман // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Географія. – Вип. 48. – К. : Видавн-поліграф. центр «Київ. ун-т». – 2002. – С. 5–11.
9. Савіцька О. П., Екотуризм як важлива складова стратегії сталого розвитку України / О. П. Савіцька, Н. В. Савіцька, Л. В. Погребняк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-15-2017/23-vipusk-15-lyutij-2017-r/2743-savitska-o-p-savitska-n-v-pogrebnyak-l-v-ekoturizm-yak-vazhliva-skladova-strategiji-stalogo-rozvitku-ukrajini>
10. Положення про Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуца»/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/files/uploads/Kiverc.doc>

Олена МІЩЕНКО,

кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії СНУ імені Лесі Українки

КУЛЬТОВІ ОБ’ЄКТИ ШАЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Шацький національний природний парк характеризуються наявністю не тільки привабливих природних рекреаційних ресурсів, а й історико –культурних,

використання яких може розширити мережу туристських маршрутів парку, понизити ризики сезонного попиту на туристичний продукт.

Рекреаційно-туристичний потенціал Шацького національного природного парку досліджувався у контексті розвитку екотуризму [3]. Т. Божук висвітлено методичні аспекти визначення оцінки сакральних об'єктів для потреб туризму [2]. Просторове розташування пам'яток архітектури Волинської області у різних часових зрізах подано у Атласі культури Волинської області [1].

Метою нашого дослідження – аналіз культових об'єктів Шацького національного природного парку в контексті їх використання у рекреації та туризмі.

Культові об'єкти можна класифікувати за різними ознаками. За генезисом їх доцільно поділяти: природного та природно-антропогенного походження (водні джерела, священні дерева, печери, камені, скелі, гори та ін), антропогенного походження (собори, церкви, каплиці, хрещальні-баптистерії, дзвіниці, костели, кірхи, молитовні будинки, синагоги, кенаси, мечеті, текіє, храми язичницькі) [4]. В межах Шацького національного природного парку культові об'єкти представлені переважно храмовими і монастирськими комплексами. Регіональні фізико-географічні, ідеологічні, конфесійні чинники визначають місце формування та функціонування таких комплексів в структурі поселень. Природні компоненти ландшафту є активною складовою досліджуваних систем, конфесійна приналежність визначає їх просторову організацію, площа міста чи села, кількість місцевих жителів, а також ідеологічні переконання, ступінь духовності прихожан зумовлюють місткість храмів та монастирів.

На території Шацького району розташовано 24 храмових та монастирських комплекси, з них у ШНПП – 11 табл. 1.

Таблиця 1.

Культові об'єкти Шацького національного природного парку

Дерев'яні	Цвинтарна каплиця (с. Пульмо), Церква святого Миколая (с. Пульмо), Каплиця святої Тетяни (с.мт Шацьк)
Муровані	Петропавлівська церква (с. Світязь), Церква Різдва Пресвятої Богородиці (с.мт Шацьк), Каплиця Різдва Іоана Хрестителя (пансіонат “ Шацькі озера ”), Каплиця святого Миколая (с. Гаївка), Церква святого Дмитрія Солунського (с. Самійличі) Церква святого Михайла (с.мт Шацьк), Церква святої Анни (с.

	Мельники), Церква святого Онуфрія (сmt Шацьк)
Втрачені	Костел (сmt Шацьк)

Важливою складовою туристично-рекреаційного потенціалу парку слугують культові об'єкти, які охороняються на національному та місцевому рівнях. В межах Шацького НПП знаходиться 4 пам'ятки архітектури, які мають охоронний статус (табл. 2.).

Чільне місце серед пам'яток архітектури досліджуваної території займає Петропавлівська церква. Цей храм розташований на підвищеній у рельєфі ділянці на березі оз. Світязь. У 2001 р. церква отримала статус чоловічого монастиря. Тут зберігається Почаївська ікона Божої Матері, яка періодично мироточить. З пізнавальною та сакральною метою до цього храму приїжджають тисячі туристів щорічно.

Таблиця 2.

Пам'ятки архітектури Шацького НПП

Найменування пам'ятки	Адреса	Дата спорудження
Петропавлівська церква (мур.)	с. Світязь	1846р.
Дзвіниця Петропавлівської церкви (мур.)	с. Світязь	1846р.
Церква Різдва Богородиці (мур.)	сmt Шацьк	1838р.
Миколаївська церква (дер.)	с. Пульмо	1895р.

Примітка. На території Шацького району розташовано 10 пам'яток архітектури, з них 4 – у ШНПП

Церква Різдва Богородиці (сmt Шацьк) слугує діючим православним храмом, який вирізняється красою, величию, оригінальним рішенням форм в стилі класицизму.

Миколаївська церква (с. Пульмо) знаходиться між двома озерами – Пулемецьке і Світязь. Цікавий короткотривалий туристичний маршрут можна запропонувати відпочивальникам, які можуть порівняти освоєні краєвиди оз. Світязя із майже незайманою красою оз. Пулемецьке. Історико-культурною складовою такого маршруту може слугувати поїздка до Миколаївської церкви.

Список використаних джерел

1. Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

2. Божук Т. І. Методичні аспекти визначення оцінки сакральних об'єктів для потреб туризму / Т. І. Божук // Вісн. Львів. держ. ін.-ту новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола. Серія «Економічні науки». – 2008. – Вип. 3. – С. 260–272.

3. Міщенко О. В. Розвиток екологічного туризму в національних природних парках Волинської області : монографія / О. Міщенко, Л. Черчик. – Луцьк : Вежа –Друк, 2016. – 164 с.

4. Mishchenko O. (2018) Classification scheme of sacred landscapes. European Journal of Geography 9 (4): 62 –74.

Михайло МЕЛЬНІЙЧУК,

*кандидат географічних наук, доцент, декан географічного факультету
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;*

Іван МАЗУР,

*студент IV курсу географічного факультету Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки;*

Вікторія ГОРБАЧ,

*студентка III курсу географічного факультету Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки;*

Дмитро КОВАЛЬ,

*магістр II курсу географічного факультету Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки*

ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО–ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТУРІЙСЬКОГО РАЙОНУ В РЕКРЕАЦІЇ

Актуальність дослідження. Початок ХХІ століття характеризується значним науково-технічним прогресом, який має великий вплив на умови існування суспільства та людини. Тому, виникає потреба в охороні та збереженні природного середовища, а також відновленні фізичного та морального стану людини. Велику екологічну цінність як унікальні природні комплекси та місця рекреації, мають об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ) – території, що підлягають особливій охороні. Будь-яка діяльність яка може зашкодити розвитку біологічного або ландшафтного різноманіття та порушити природній баланс екосистем на їх території заборонена і охороняється органами державного, обласного та місцевого управління.